

Dr. Batta András

Laudáció

Pártay Lilla akadémiai székfoglalójához (2015. 02. 27.)

A Varázsfuvolában, amikor Sarastro és papjai arról tanácskoznak, hogy bevegység-e Tamino herceget a beavatottak közé, Sarastro így ajánlja a fiatalembert figyelmükbe: több, mint herceg – egy ember. Nem véletlen, hogy ez jut eszembe legelőször, amikor Pártay Lillát méltatom. Csaknem 30 évvel ezelőtt ismertem meg személyesen. Amikor először találkoztunk, úgy éreztem, mintha táncolna: a hétköznapi mozdulatai is olyan kecsesek voltak – és olyanok is maradtak –, mintha örökké a színpadon lenne. De Lilla kecsessége nem teátrális, hanem természetes, mondhatni született kecsesség. A múltkor mondta nekem egy, származását tekintve grófnő valakivel kapcsolatban, akire azt mondtam, *olyan*, mint egy arisztokrata. Ő nemcsak olyan, hanem *az* is – válaszolta a hölgy. Merthogy nem kell kék vér ahhoz, hogy valaki arisztokrata legyen. Lilla tehát – visszatérve a Varázsfuvolához – hercegnő. Ugyanakkor ember is a javából: barátságos, alázatos, segítőkész, becsületes, szeretettel teli és hűséges. Gyönyörű házassága az operatőr Nagy Józseffel, néhai drága Jócó barátunkkal, odaadása és szenvedése romantikus regénybe illett, és erkölcsi mintát adott – gondolom sokunknak – egy életre.

Romantika és regényesség – szinte átfedi egyik a másikat. A tánc a lényegét tekintve romantikus művészet, miként a zene is. Lillától tanultam meg, hogy mindent el lehet táncolni, életutat, verset, festményt, regényt egyaránt. Nyilván ezt ő is tanulta másoktól, többek között Harangozó Gyulától, Seregi Lászlótól és a nyugati világ nagy újítójától, John Crancotól. Utóbbi mellett szerzett nemzetközi hírnevet a Hattyúk tavában (ő is azok közé a magyar művészek közé tartozott, akik előbb lettek híresek külföldön, mint itthon). Megismerte Béjart és Balanchine művészetét, eltáncolta a magyar Operaház balett-repertoárját a klasszikusoktól a Csodálatos Mandarinon át a Seregi-balettokig. A Lány alakítása a maga törekénységével, vibrálásával, mély és súlyos érzelmeivel ma is előttem van.

A minap kezembe került Lilla szüleinek naplójánál is hívebb portréja, ugyanis édesanyja, Éber Anna és édesapja Pártay István mindketten festőművészek voltak. Egy pár, még hozzá, minden jel arra mutat, hogy szép művész pár, mindketten jelentős, izgalmas egyéniség. Éber Anna karcsú, áttetsző, sok esetben rajzos képei Lilla kecsességét magyarázzák számomra, ugyanakkor erős érzelmek törnek föl nem egy festmény mögül. Szelíd tekintetű édesapja – azt

hiszem, Lilla külsőleg inkább rá hasonlít – döbbenetes erejű, vulkanikus vásznak, expresszív tusrajzokat hagyott ránk. Utóbbiak nagy alkotóknak állítanak emléket – de ez nem is jó kifejezés, mert annyira dinamikusak, hogy inkább az életre keltés illene rájuk. Talán innen Lilla vonzódása is az európai kultúra történetének nagy alkotói iránt: Liszt, Mozart, Munkácsy, Bartók életét mintázta át tánccá. A Liszt-ballettok alkotói folyamatában én is némi szerepet kaptam. Emlékszem, milyen óriási kitartással, szorgalommal ismerte meg Lilla Liszt Ferencnek szinte valamennyi jelentős kompozícióját. Nagyszerű érzékkel találta meg az adott témához a zenét, amelyre aztán a koreográfiát készítette. Az, hogy a Karenina Annához Csajkovszkijt választotta, teljesen logikus fejlemény. De hogy miként jutott eszébe az Otellóval kapcsolatban Schubert, az azért csodálatos, mert Lilla valami olyan érzett meg az olykor még mindig kedélyesre vett rövid életű bécsi zeneszerzőben, amit kevesen: hangszeres műveinek drámaiságát, az érzelmek szélsőséges hullámmzésát, egy nagy lélek örvénylő mélységeit. 1994 volt ennek a nagy hatású táncjátéknak az éve, a sors-év, amikor Lilla társ nélkül maradt és egyben a legmagasabb kitüntetésben, a Kossuth-díjban részesült. Gyász és diadal – egy másik zeneszerző, Hector Berlioz művének címével élve. Ő is szerepet kapott a Munkácsy-ihlette Aranyecset zenéi között. A híres romantikus regény, az Elfújta a szél, amelyet Pártay Lilla előtt még soha nem táncoltatott el senki, meglepő módon Dvořák nagyszerű zenéjére bontakozik ki a tánc színpadán. Hány órányi zenehallgatás, tapasztalat, álmatlan éjszaka húzódnak meg ezek mögött a sokatmondó válogatások és választások mögött!

Ezek után közhely azt mondani: Pártay Lilla mindent elért. Mert egy művész számára mi az, hogy minden? Az örök, újra és újra megtelő és kiürülni vágyó alkotási kedv – az a soha el nem érhető, végtelenbe vesző „minden”. Az Operaház Örökös Tagja és Mesterművésze cím, a nemrég elnyert Nemzet Művésze elismerés egy-egy lépcsőfok a halhatatlanság felé, ahová nem egyedül megy. Szívesen emlegeti közvetlen és közvetett mesterei mellett kollégáit táncon innen és túl: Metzger Mártát, Kézdy Lórándot, Horesnyi Balázst, Csikós Attilát, Schäffer Juditot, Vellich Ritát, Vágó Nellit, Medveczky Ádámot. Tájakat és hangulatokat őriz, táncolt Európában, Dél-Amerikában, de az életmű központja az Andrássy úti palota maradt, ahol több mint ötven éve Lillával is írják a magyar balettművészet történetét.

Végezetül őt idézem: „Az életemet a maximalizmus (önmagam felé és másoktól is elvárva) és az Alkotás töltötte be, és remélem, hogy az új balettemet – amin most dolgozom – világra tudom hozni és megélni azt.” Tisztelt Művésznő, kedves Lilla, mi is azt szeretnénk, hogy Veleddel együtt megélhessük új és újabb alkotásaidat. Isten éltesse!